

ISTORIA R.:S.:A.:A.: ÎN ROMÂNIA

Încă de la începutul acestei lucrări trebuie să precizăm că textul de mai jos reprezintă poziția Sup. . Cons. . al României, care și-a regăsit până la urmă dinamismul și rigoarea, fiind reconstituit la București în 2006.

Pe baza documentelor istorice din arhive și a celor mai consacrate volume de specialitate apărute în ultimii ani, am încercat cu umilele noastre puteri "să facem mai multă Lumină" din dorința firească de a ne stabili filiația față de «Suprême Conseil de France 1804» și «Grande Loge de France 1894», începând cu anul 1922 la acordarea Patentei de funcționare. Mai mult decât atât, Ordinul nostru Scoțian nu are o legătură directă cu dizidența «Suprême Conseil pour la France 1965» în relație cu «Grande Loge Nationale Française 1913», de filieră anglo-saxonă. Dar după 1989, mulți istorici români cu sau fără voie au făcut confuzii între obediențele franceze, ceea ce a dus la erori de percepție în ceea ce privește continuarea Tradiției recunoscute a R. .S. .A. .A. . pe acest teritoriu și legitimitatea Înaltelor Grade apărute în România după 1990.

La circa 12 ani de la căderea regimului Ceaușescu, FF. . francezi și belgieni se angajează pe un nou Șantier alături de cei români, interesați acum de o alternativă spirituală la «craftul» anglo-saxon. Convinși de importanța renașterii autentice a Francmas. . Scoțiene în România ca expresie a Anticilor, printr-un efort conjugat am reușit împreună să reconstruim de la zero un Ordin Masonic tradițional și inițiativ.

Dar esențiale în trecutul, prezentul și viitorul Francmas. . din țara noastră rămân mai cu seamă două năzuințe de rang înalt. Cea dintâi este năzuința LIBERTĂȚII, atât a celei individuale cât și a celei naționale. De aceea, Francmas. . a fost întotdeauna dușmanită, persecutată, calomniată și scoasă în afara legii de ideologiile totalitare ajunse la putere. A doua năzuință începe din clipa în care cea dintâi s-a împlinit, din momentul în care LL. . și-au făcut datoria și au contribuit la realizarea neatârării țării în care s-a încumetat să activeze clandestin. Încununând câștigarea independenței naționale, Francmas. . începe să militeze numaidecât pentru «PAX ÆTERNA», evocată acum două veacuri de filosoful Immanuel Kant și absolut necesară pentru construirea Templului Ideal al Umanității.

Masonii au pretins mereu că societatea lor inițiativă nu are interese politice, dar au ajuns să fie angrenați în jocurile puterii, așa cum a fost bineînțeles și cazul României. Întemeietorii ai statului român modern, masonii pașoptiști vor constitui primele două partide politice, așa-zis istorice: Partidul Liberal și Partidul Conservator, iar astfel influența lor va fi decisivă până în anul 1948, cu excepția perioadelor dictaturilor regale și antonesciene.

Poate că ar fi firesc să începem istoria R. .S. .A. .A. . în Țările Române odată cu urcarea pe tron a principelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, când poziția LL. .

mas. . capătă o nouă orientare. Prin strânsele legături cu Franța, politicianul și F. . Ion C. Brătianu izbutise să obțină aprobarea răsturnării domnitorului A. I. Cuza care va fi obligat să abdice în 1866, bănuind de înțelegeri tainice cu țarul Rusiei, Aleksandr al II-lea Nicolaevici și realizarea celui mai dorit din cele patru puncte programatice ale Divanului ad-hoc: un principe străin în fruntea țării, care să conducă Patria sub protecția marilor națiuni europene. Chiar dacă nu a fost însă prima opțiune, Carol - un ofițer de carieră făcea totuși parte din celebra Casă Regală a Prusiei, dinastie cu tradiție masonică al cărei reprezentant de marcă a fost Frederic cel Mare, figura tutelară a R. .S. .A. .A. . și presupusul semnatar al Marilor Constituții ale Ritului, redactate la Berlin în 1786. De numele primului rege pe care l-a avut România Mare se leagă câștigarea independenței de stat, adoptarea primei Constituții, făurirea statului modern român, înființarea Academiei Române și a Băncii Naționale, dar și construirea podului "Anghel Saligny" de la Cernavodă sau a primilor kilometri de cale ferată din România.

De-a lungul domniei lui Carol I (1866-1914) Francmas. . s-a răspândit și LL. . au activat fără nici o restricție. Atitudinea sa constant binevoitoare față de Frăție nu s-a dezmințit niciodată, nici atunci când P. . Il. . F. . Adolphe Crémieux, avocat, politician marcant, fost ministru în guvernul provizoriu francez, viitor Suveran Mare Comandor al «Suprême Conseil de France 1804» și fondatorul asociației «Alliance israélite universelle-A.I.U.» a venit la București în Iunie 1866 pentru a-i solicita lui Carol și F. . Manolache-Costache Epureanu, președintele Adunării Constituante, includerea în textul primei noastre Constituții două articole favorabile locuitorilor evrei. Deși masonii români au încercat să-l implice activ în Frăție, Carol I și-a dorit mereu să fie deasupra "mocirlei politice", adoptând vechiul principiu prin care regele domnește, dar nu guvernează.

La 8 septembrie 1880 se decide constituirea Marii Loji Naționale Române, sub conducerea căp. Constantin Moroiu și care avea deja 32 de LL. . în obediență (26 în România, 4 în S.U.A. și 2 în Principatul Bulgariei). Marea Loja își va publica rapid Constituția și va fi recunoscută la nivel internațional în 1882, reprezentând la acea vreme Puterea mas. . suverană pentru administrarea celor trei grade simbolice. Dar există dovezi că pe teritoriul deja "ocupat" al țării mai activau multe LL. . aflate sub tutela Marelui Orient al Franței, a Marelui Orient de Roma și a Marelui Orient Lusitan Unit. Constituirea Marii Loji Naționale face posibil ca LL. . românești să nu se mai subordoneze unei alte puteri mas. . iar Constantin Moroiu începe lupta împotriva celorlalte LL. . din România care funcționau sub obediențe străine, încercând a le forța să intre în organizația pe care o conducea.

După ce anterior un număr important de FF. . au fost ridicați la Înaltele Grade, în 1881 are loc organizarea pe plan național a Ordinului și este fondat oficial Sup. . Cons. . al R. .S. .A. .A. . cu sediul în Str. Plevnei nr. 11, administrat conform Constituției din 02 Septembrie 1881 precum și a Marilor Constituții de la Berlin din 1786, revizuite în 1875 la Conventul Universal de la Lausanne. Era de fapt o încercare de unificare a Riturilor regulate de Perfecționare (Memphis, Misraim, Swedenborg, Royal Arch, etc.), aduse în țară de Moroiu, într-un singur organism central de conducere și care nu are neaparat legătură cu actuala construcție la care ne raportăm. Chiar dacă unii autori îl consideră momentul de la care putem considera că începe teoretic istoria R. .S. .A. .A. . în România, trebuie precizat că la acea vreme se lucra majoritar în Ritul Scoțian

Primitiv, numit și de Namur, instituit în Belgia printr-o modificare a Ritului Perfecțiunii de către avocatul francez Marchot de Nivelles. Acest Rit s-a practicat numai în Țările de Jos și în România, având 33 de grade oarecum similare cu cele ale R. .S. .A. .A. ., dar cu care nu trebuie confundat.

O avalanșă de Rituri masonice și paramasonice pătrunde în România începând cu anul 1883, izbucnind certuri aprinse între AAtel. . rivale. Această situație a determinat reorganizarea Francmas. . române printr-o nouă Constituție, apărută în 1899. Marea Lojă adoptă oficial Ritul Scoțian Primitiv dar recunoaște Ritul Francez, precum și pe cel de Adopțiune pe teritoriul țării, interzicând orice alte manifestări și instaurând astfel liniștea până la izbucnirea Primului Război Mondial.

În perioada 26-31 August 1904, Moroiu participă la Congresul Masonic Universal de la Bruxelles, unde are ocazia de a se întâlni cu reprezentanții Riturilor din Europa și America, iar Dr. Fernand Cocq, Marele Maestru al Grand Orient de Belgique avea să închine la banchetul de închidere următorul toast: **«Beau pentru masoneria și poporul român - acei Frați aruncați ca un pion al civilizației latine, în mijlocul popoarelor semibarbare din Orient - acel popor care ne-a luat-o înainte introducând instrucțiunea obligatorie și gratuită și serviciul militar obligatoriu. Trăiască România!»**

În 1911 are loc retragerea fondatorului Constantin Moroiu din fruntea Francmas. . Române Moderne, care s-a declarat "obosit de muncă și de bătrânețe" la venerabila vârstă de 77 de ani, intrând în Orientul Etern cinci ani mai târziu. Practic conducerea activă va fi împărțită atunci între prințul George-Valentin Bibescu (nepotul domnitorului Gheorghe Bibescu) și Lt. Col. Ioan T. Ulic.

Primul Război Mondial silise atât unicul, la cea dată, Ordin Masonic din Romania- Marea Lojă Națională Româna cât și majoritatea LL. . active din țară aflate sub obediențe străine să intre în adormire în 1916. Imediat după război, reorganizarea Francmas. . române s-a făcut în întregime prin grija și abnegația G. .O. .dF. ., evident din interese politice majore. Francmasonii au activat într-un mod discret, dar pragmatic la întregirea României, militând pentru o unire necondiționată cu Vechiul Regat. O amplă activitate diplomatică a fost desfășurată de către reprezentanții țării cu apartenență francmas. . în cadrul «Conferinței de Pace de la Paris» pentru recunoașterea noilor granițe, multe dintre aceste aspecte rămânând încă puțin cunoscute profanilor.

Perioada interbelică s-a dovedit foarte rodnică pentru Francmas. . română și acum iese în relief figura controversată a lui Ioan "Jean" Pangal, Suveran Mare Comandor, Mare Maestru General al Ordinului Masonic Independent, inițiat în anul 1914 la Paris într-o Lojă din obediența G. .O. .dF. . pe durata activității sale în cadrul «Le Comité Național de l'Unité Roumaine», înființat de Regatul României ca organism de promovare internațională a dreptului la unitate națională.

Ca o necesitate determinată de noua conflagrație politică internă și internațională, Jean Pangal stabilește Sup. . Cons. . de Gradul al 33-lea al României Mari în August 1919, cu sprijinul unei delegații a Marii Loji din Ucraina și a Supremului Consiliu pentru Rusia de Sud, condusă de Serge Constantinovitch Marcotoune 33, aflat în exil la Paris după Revoluția Rusă. Această organizație va fi recunoscută în urma regularizării și instalată abia în 27 Decembrie 1922 de către «Suprême Conseil de

France 1804», condus de P. . Pt. . F. . René Raymond 33, odată cu acordarea Marii Patente de funcționare prin delegatul său, P. . Il. . F. . Micael "Efendi" Noradunghian 33, un comerciant de succes înobilat de sultan, refugiat din Turcia datorită "genocidului armean".

Născut în 1873 la Constantinopol, inginer și diplomat în științe economice la Paris și Bruxelles, Noradunghian se trăgea dintr-o familie importantă, originară din estul Anatoliei, care a ocupat în Imperiul Otoman unele dintre cele mai mari dregătorii. Dar cum în 1914 toți armenii au fost scoși din funcții și apoi deportați, beneficiind de ajutor fratern un an mai târziu Micael reușește să fugă la Londra iar apoi la Paris, unde ia legătura cu prietenul său apropiat, René Raymond. Se va ocupa îndeaproape de soarta emigranților armeni, împreună cu unchiul său, Gabriel Noradunghian, fost ministru de externe al lui Abdul Hamid II. Inițiat în R. .S. .A. .A. . de un alt unchi, Asadur, urcase deja toate treptele masonice și avea gradul al 33-lea încă din 1909, fiind unul din membrii fondatori ai Sup. . Cons. . al Turciei. Însărcinat de «Suprême Conseil de France», în 1920 a venit în România cu un pașaport englez având misiunea specială ca până la sfârșitul lui 1922 să-i regularizeze pe toți cei 13 membrii activi ai Sup. . Cons. . condus de Pangal pentru a redeștepta Ordinului Mas. . cu încuviințarea regelui Ferdinand I. Socotind că Francmas. . românească trebuie condusă doar de romani, în semn de recunoștință a acceptat ulterior demnitatea de Suveran Mare Comandor de Onoare ... R. .S. .A. .A. . a devenit astfel în mod oficial Ritul majoritar din România. Noradunghian se va stabili definitiv la București și va primi cetățenia română în 1928 pentru "servicii însemnate aduse țării", conform avizului Ministerului de Interne condus de nimeni altul decât F. . Alexandru Vaida Voievod.

La 02 August 1922 s-a primit vizita oficială a înaltului reprezentant al Suprême Conseil de France, P. . Il. . F. . Emile Cabanac 33, pentru a pune la punct toate detaliile viitoare instalări a Marilor Ofițeri Demnitari și care îl considera pe Jean Pangal în raportul său de anchetă «o personalitate demnă de toată stima și regulat inițiată», recunoscându-l astfel ca șef suprem al Ritului.

Descendent al unor familii de moșieri, Pangal a fost ziarist și om politic, deputat în Parlamentul României (1927-1928, 1931-1932), subsecretar de stat pentru presă și informații în cadrul Președinției Consiliului de Miniștri (1931) și Ministerului de Externe (1931-1932), trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României în Spania (1938-1939) și Portugalia (1939-1940). Un personaj aparte care a fost considerat extrem de influent în perioada interbelică, mai cu seamă datorită relațiilor sale personale și contactelor directe cu elita politică, socială, economică și diplomatică a Europei. În calitate de Suveran Mare Comandor al României se bucura pretutindeni de recunoașterea rangului și prestigiului său.

Trebuie subliniat faptul că influența internațională a Francmas. . române și a conducătorului acesteia a crescut în perioada interbelică, odată cu punerea în adormire sau cu interzicerea reuniunilor mas. . în unele state europene, care au abandonat democrația și au început să experimenteze regimuri politice dictatoriale sau totalitare, precum Rusia bolșevică, Italia fascistă, Germania nazistă, Spania franchistă sau Portugalia salazaristă. România carlistă – prin determinarea autodizolvării Masoneriei și prăbușirea regimului democratic – a ramas printre ultimele state din Europa care au adoptat o asemenea traiectorie, înaintea declanșării celui de-al Doilea Război Mondial.

Într-un astfel de context internațional, se spera ca «pilonul masonic din România să fie cât mai puternic, întrucât este pragul pentru întreg orientul Europei, mai ales că de la venirea național-socialiștilor în Germania s-a desființat și ultimul pion masonic din Europa Centrală».

Pangal a încercat oarecum să profite de statutul său privilegiat precum și de ascendența morală pe care o avea asupra membrilor Ordinului Scoțian pentru a-și construi astfel o carieră publică, în condițiile în care avea acces direct la elita politică a României interbelice, în frunte cu regele Carol al II-lea. Fără nicio îndoială, Suveranul Mare Comandor s-a folosit de "lanțul masonic" pentru satisfacerea ambițiilor sale, în condițiile în care o parte semnificativă a puterii făcea parte tradițional din Francmas. în România.

Pangal a schimbat complet linia mas. militante, cu caracter politic și a trecut către un Rit unitar, orientat pe spiritualitate de la primul la cel de al 33-lea grad, ducând astfel o muncă intensă pentru reorganizarea Francmas. regulare la noi. Considera că Francmas. Națională Romană se deosebește clar prin faptul că-și interzice în mod formal de a face politică și de a discuta chestiuni politice și religioase în general față de G.O.dF., «unde se propovăduiește ateismul sub pretext de liberă cugetare, suprimându-se Sfânta Biblie și M.A.A.U.». Asistat în mai multe rânduri de P.R.F. Bernard Wellhof, Mare Maestru al «Grande Loge de France 1894» precum și de garantul de amicitie, Ven. Lojii pariziene "Discretion", Arthur Chobeaux sau de P.II.F. Jean Pélissier 33, Pangal a deschis toate AAtel. scoțiene din România. După conferințele de la Geneva și Haga din 1922, când mas. franceză s-a arătat dispusă la concesiuni în fața bolșevismului, blocând memorandumul care cerea între altele "garanții ideologice" Rusiei și după consolidarea monarhiei în România unită, Pangal a decis distanțarea totală de «Grand Orient de France», care recunoscuse deja organizația sa în 18 Decembrie 1921 și instituirea unui Ordin Mas. autocefalic. Astfel, la 3 ianuarie 1923 a fost anunțată reînălțarea Marii Loji Naționale Române dar acum ca o Mare Loja regulată și suverană, practicând exclusiv R.S.A.A. La 5 martie același an au fost redactate Constituția, Stratutele și Regulamentele Generale ale Ritului nostru, pe care astăzi noi le recunoaștem ca parte importantă a Textelor Fundamentale.

Pangal a trecut ulterior la recrutarea de membrii influenți și astfel în LL. sale s-au întâlnit lideri și membrii de frunte ai principalelor partide politice românești, aflați într-o puternică adversitate oficială, alături de oameni de afaceri sau reprezentanți de vază ai societății civile.

Pe 3 Ian 1923 Sup. Cons. hotărăște deci prin decret federalizarea LL. de pe teritoriul României într-o Mare Lojă Națională ca «putere absolut autonomă și suverană pentru gradele simbolice 1-3». Ca urmare, printr-o hotărâre intempestivă și deloc diplomatică, la 11 Ianuarie 1923 Sup. Cons. notifică «Grand Orient de France» asupra intenției sale de a administra în mod exclusiv Înaltele Grade scoțiene de pe teritoriul României. Aceasta autocefalie, contestată vehement de unele LL. rămase obediente G.O.dF., a produs ruptura ireparabilă între «gruparea lui Pangal», considerată regulată și Marele Orient. A urmat o lungă perioadă de război mediatic dus cu armele balcanismului autentic: irreverența și injuria grobiană care nu au făcut decât să murdărească imaginea mas. naționale. Despre Pangal, de pildă, presa a indus falsa idee că ar fi fost agent rus, infiltrat ca spion din Ucraina. Procedând la o reducere

inevitabilă, opinia publică percepea pornirile belicoase ale celor două tabere ca pe o ciudată dialectică socială. Elementele aristocrației și înalții ofițeri ai armatei regale grupați în jurul prințului Bibescu și al lui Pangal aveau de înfruntat o mică burghezie, alcătuită majoritar din evrei, în continuă expansiune.

La 24 Mai 1924, Alteța Sa George-Valentin Bibescu 33, ultimul Mare Maestru al Marii Loji Naționale dinaintea Marii Uniri, declara oficial printr-o scrisoare deschisă că recunoaște nou înființata «Mare Lojă Națională Română -Federația R. .S. .A. .A. .», aflată momentan sub ciocanul P. . R. . F. . Zamfir C. Arbure 33 drept succesoarea legitimă a obedienței fondată de Constantin Moroiu în 1880, transferându-i astfel arhiva, sigiliile și efectele aflate asupra sa, spre păstrare.

În ziua de 30 Octombrie 1924 are loc Conventul anual al Marii Loji, în cadrul căruia Micael Noradunghian, devenit Mare Maestru de Onoare, asociază ideea că Francmas. . ar trebui să aibă un singur scop, acela de a consolida statul unitar național român, punându-se astfel necondiționat în serviciul țării.

Într-o scrisoare deschisă adresată ziarului "Cuvântul" din 1926, Noradunghian consideră că sprijinul dat Sup. . Cons. . are «un caracter național și patriotic, în scopul de a se elibera din pretenția absurdă, ilegală și antinațională a celor ce voiau să pună o obediență masonică națională sub tutela unei loji, depinzând de o obediență străină. Să pună într-un cuvânt, Masoneria Națională Română sub tutela străinătății».

Practic de atunci s-a manifestat tendința apariției a două Supreme Consilii românești, tendință ce va domina viața Riturului în România și după anul 1989, ceea ce contravine totuși Marilor Constituții.

În 13 Septembrie 1925, LL. . românești care lucrau sub directa obediență a G. .O. .dF. . și care îl combăteau frecvent pe Ioan Pangal, se grupează formând Marele Orient al României. În iulie 1926, Pangal își ia "revanșa" și organizează la București o importantă reuniune masonică internațională la care au participat: John Henry Cowles, SMC al Sup. . Cons. . al Jurisdicției de Sud a S.U.A., Raoul Vittorio Palmeri, SMC al Sup. . Cons. . 33. . "Piazza del Gesù" din Italia, Andrzej Strug, SMC al Sup. . Cons. . 33. . din Polonia și Victor Dvorsky, SMC al Sup. . Cons. . 33. . din Cehoslovacia.

După ce Pangal a făcut un pact cu Casa Regală și a fost cooptat în guvernele Mironescu și Iorga, în 1932 s-a produs "trădarea generoșilor" din sânul Francmas. . române, sub pretextul că Suveranul Mare Comandor își vede doar de propriul interes. În prealabil, fracțiunea majoritară a lui Sadoveanu și-a întărit poziția la 3 Decembrie 1932 când și-a votat o Constituție ce consfințea independența totală a Marii Loji Naționale Române de Sup. . Cons. . al lui Pangal și Erast Peretz, eliminându-i influența atât din punct de vedere administrativ cât și din punct de vedere inițiativ, ceea ce ducea inevitabil la alterarea unității Riturului. Împotriva tuturor regulilor de ascultare masonică, căci Marele Maestru în Scaun, același prinț George V. Bibescu 33, nu demisionase încă, iar adjunctul său, Ludwig Servatius era bolnav, în Convent a fost ales ca Mare Maestru nimeni altul decât celebrul Mihail Sadoveanu, adevăratul protagonist al controverselor, prezentat de Marele Orator la investire "Președinte al Federației Lojilor Scoțiene și Venerabil al Lojii Dimitrie Cantemir din Iași, fost președinte al Academiei, fost președinte al Senatului, scriitor distins și persoană foarte apreciată de toată națiunea". Prin Decretul nr. 30/24 decembrie 1932 semnat de Marele Maestru în exercițiu, George Valentin Bibescu, "pușiștii" în frunte cu Sadoveanu au fost suspendați imediat și deferiți

justiției masonice. La rândul său, scriitorul a mobilizat Consiliul Federal care pe 3 ianuarie 1933 a notificat Sup. . Cons. . - practic creatorul obedienței conform Tradiției, că întrerupe orice relații fraterne cât timp Pangal se va afla la conducere.

Așadar, la data respectivă exista în cadrul Francmas. . române o autoritate «tricefală», cu două Mari Loji, una condusă de prințul George V. Bibescu 33, cu sediul în str. Câmpineanu nr. 45, având 14 LL. . albastre afiliate și dizidența iregulară condusă de Sadoveanu, care fusese însă definitiv "ars între coloane" de gruparea lui Pangal la 5 februarie 1933. În paralel, funcționa și un Mare Orient de România cu sediul în str. Știrbei Voda nr. 23, coordonat de un Consiliu al Ordinului condus de Emil I. Papiniu și avându-l ca Secretar General pe Dr. Leo Salzman. Acest consiliu da de fapt lovitura de grație lui Pangal pe 15 aprilie 1934, când se unește în mod solemn cu fracțiunea Sadoveanu și înființează Federația Masoneriei Române Unite (cu sediul în str. Sf. Athanase nr. 1), sub ciocanul lui Sadoveanu. Prin mijlocirea Marii Loji a Statului New York, nou constituita F. . M. . R. . U. . a fost recunoscută în lumea anglo-saxonă. Cuprinzând la acea dată circa 50 de LL. . (mai puțin cele din Banat și Transilvania, care i-au rămas mereu fidele lui Pangal), această organizație autointitulată «inițiativă» nu a fost însă niciodată recunoscută de Franța, țară care a continuat să sprijine doar fracțiunea Pangal.

Poate că acesta a fost apogeul Francmas. . romane: foarte puternică, bine văzută de rege (Pangal fiind unul din prietenii devotați ai lui Carol al II-lea), o societate care își realiza din plin interesele... Pangal a încercat și a reușit parțial să întărească autoritatea regală, realizând că un popor de gintă latină nu se poate conduce cu o democrație ateniană.

Interbelicul românesc reprezintă pentru unii specialiști o pagină frumoasă a istoriei iar pentru alții o perioadă complexă, dificilă, asociată unor mari abuzuri, violente, populism, demagogie, naționalism, antisemitism, performante inegale sub raport economic și social. Pentru un analist obiectiv și aplecat asupra realității, distingem o evoluție discontinuă cu puternice convulsii sociale în anii '20 și '30, determinate de efectele crizei economice imediat după încheierea Marelui Război și ulterior a crizei de supraproducție mondială. Este cert însă că economia Regatului a atins în 1938 cel mai înalt nivel de dezvoltare, la care s-au raportat ulterior și specialiștii totalitarismului comunist.

Între cele două conflagrații mondiale, Francmas. . din Regat a fost frecvent ținta unor atacuri venite din partea Mișcării Legionare și s-a lovit uneori de ostilitatea crescândă a clerului ortodox. Însăși democrația interbelică a fost într-o criză profundă, acțiunile antisemite și naționaliste reflectând dimensiunile unui regim politic șubrezit, Carol al II-lea pregătind abil instaurarea dictaturii (1938-1940). În acest context, Francmas. . a ales firesc intrarea sa în adormire, urmare a unor neînțelegeri dintre rege și Jean Pangal. În vâltoarea evenimentelor, Carol al II-lea se declară acum împotriva Frăției dar cu o oarecare toleranță față de prietenul Pangal, permițându-i să-și pună arhivele la adăpost și chiar ca unele LL. . să-și continue lucrările rituale.

Ziarul bucureștean «Universul» a publicat la 24 februarie 1937 o proclamație de autodizolvare semnată chiar de Jean Pangal, în care se arătau următoarele:

«Față de confuziunea ce face marele public între masoneria națională de R. . S. . A. . A. . și alte organizațiuni așa zis masonice existente în România. Față de

atacurile nedrepte ce s-au dus și se duc împotriva acestui Ordin Masonic, căutând a se acredita părerea că masoneria națională română ar fi antimonarhică, antinațională și anticreștină. Ține să proclame odată mai mult, în mod hotărât, ca aceasta organizațiune și membrii ei, au fost întotdeauna însufleșiți de un crez adânc, desăvârșit național și profund religios. Respinge deci orice insinuări cu privire la activitatea lor și pentru a da dovadă supremă nețărmitului lealism al conducerii și membrilor ei față de Rege și Monarhie. Pentru a afirma spiritul și sentimentele naționale care îi însuflețesc, pentru a mărturisi cât de profund, respectuoși și credincioși sunt față de Biserica Creștină și de credința strămoșească. Pentru a arăta în mod solemn că masoneria națională nu este și nu a fost niciodată o stavilă în dezvoltarea Țării și a Neamului, precum și în calea pe care Națiunea Română înțelege să-și urmeze destinul. Pentru a dovedi dimpotrivă ca în masoneria națională română comandamentele monarhice, naționale și creștine sunt baza fundamentală a spiritului ce o călăuzește și cât atât conducerea cât și membrii masoneriei naționale române sunt gata și acum ca și întotdeauna să facă orice jefă pentru înălțarea Patriei. A hotărât:

- 1. Masoneria națională română de R. S. A. A. este și rămâne dizolvată.*
- 2. Toți membrii fără nici o excepție, încetează de astăzi înainte de drept și de fapt de a mai face parte din această organizațiune.*

Dat și făcut la București în str. Ion Câmpineanu nr. 45 în ziua de 24 Februarie 1937.»

O delegație oficială, formată din Jean Pangal, Antonie Theodoridi, Lt. Col. Ioan T. Ulic, Col. Mihai Maltopol și Erast Peretz, s-a prezentat pe 26 februarie 1937, la Palatul Patriarhal în fața Î.P.S. Miron Cristea, Patriarhul primat al B.O.R. (și care apare în arhive drept francmason al Înaltelor Grade), aducându-i la cunoștință intrarea în adormire a Ordinului Masonic Scoțian, deja osândită de Sf. Sinod încă din 1934 "ca doctrină, ca organizație și ca metodă de lucru ocultă". Preafericitul Părinte, viitor prim-ministru, a luat act cu satisfacție de decizie și le-a acordat binecuvântarea sa, îndemnându-i să fie niște buni creștini, în slujba monarhiei și a țării. «Acest gest - a spus Cristea - trebuie să fie o pildă și pentru celelalte organizațiuni secrete, pe care să le vedem cât mai curând dizolvate».

Dar abia legionarii vor periclita serios Francmas., în primul rând prin dezvăluirea secretelor, dar și prin publicarea listelor cu FF. sau organizarea unor ample manifestații propagandistice de influență nazistă care au prezentat Frația într-o lumină diabolică, socotind-o pseudo-religie cu o organizare ermetică, antisocială și complotistă.

După izbucnirea celui de-al doilea Război Mondial, deși aflată în ilegalitate și autodeclarată în adormire, Francmas. s-a implicat totuși în numeroase acțiuni umanitare între anii 1940 și 1944, precum ajutorarea refugiaților și evreilor ca să plece din România spre Istanbul și apoi în Palestina folosind portul Constanța, prin FF. aflați în administrația Serviciului Maritim Român. Au fost salvate mii de persoane și ar fi putut fi ajutate și mai multe dacă nu ar fi fost torpilele submarinelor sovietice (vezi episodul tragic al navei de pasageri „Struma“).

Sprijinit de prietenul și F. col. Jan Kowalewski, șeful serviciului secret polonez, Pangal a ajutat la obținerea dreptului de ședere în Portugalia pentru Carol al II-lea și amantei acestuia, "Duduia" Elena Lupescu, în baza relațiilor diplomatice și a celor de

rudenie dintre cele două Case Regale. Se cunoaște faptul că Pangal fusese numit ambasador în Portugalia începând cu 1926, iar Carol al II-lea își cauta deja un loc unde să se stabilească, abdicând de la tronul României la 6 septembrie 1940.

Izbucnirea celui de-al doilea Război Mondial a determinat o serie de acțiuni îndreptate împotriva Frăției pe fondul unui antisemitism și naționalism concertat precum și a orientării antimasonice a regimului Antonescu (1940-1944). Ulterior Francmas. Ț. va cunoaște din plin represiunile comuniste și mulți dintre FF. Ț. - etnici evrei - vor fi uciși, maltratați, hartuiți sau chiar deportați în lagărele din Transnistria. Dictatura militară a fost înlăturată la 23 august 1944, iar Constituția din 1923 a fost repusa parțial în aplicare, fiind permisă din nou activitatea partidelor politice și anulată legislația antisemită.

După încetarea mandatului de trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României în Portugalia (octombrie 1940), Pangal nu s-a mai reîntors în țară. De teama măsurilor de recluziune adoptate la București de autoritățile legionare și antonesciene (1940-1944) sau de cele sovietice (1944-1950), Suveranul Mare Comandor al României a preferat să aleagă definitiv calea exilului, îndeplinind la un moment dat atribuțiile de șambelan al lui Carol al II-lea. A rămas activ în sfera relațiilor internaționale și numele său a continuat să fie vehiculat adesea pentru încredințarea unor însărcinări diplomatice, stabilind chiar o relație de corespondență cu unii reprezentanți ai regimului de dictatură proletară.

Jean Pangal a continuat să rămână un personaj influent în mediile diplomatice sau masonice internaționale și după rămânerea permanentă în străinătate, indiferent de funcția oficială deținută sau de deciziile administrative adoptate împotriva acestuia în România. Între anii 1947 și 1950 a fost Ven. Ț. L. Ț. cu nr. 717 "La Roumanie Unie" aflată în exil la Paris, lucrând activ pe lângă «Grande Loge de France 1894». Ca urmași de drept, rememoram uneori cu tristețe finalul confesiunii dramatice a celui care ani de zile "a răspândit Lumina" pe aceste meleaguri: **«Noi nu suntem o țară de masoni. Noi nu putem păstra secretul timpului. Noi sfârșim totdeauna prin a batjocori însemnele și embleme transmise de Cruciade. Ne lipsește gravitatea. Nu avem sentimentul inițierii, nici voluptea misterului. Nu putem trăi în opoziție. Nouă ne trebuie puterea publică, marșul, uniforma, parada și muzica...»**

La sfârșitul lui 1944, FF. Ț. supraviețuitori și-au oficializat activitatea pentru o scurtă vreme, într-o țară eliberată acum de Armata Roșie. Momentan regimul comunist instaurat în România nu a recurs la scoaterea Frăției în afara legii și în Decembrie 1944 a avut loc primul Convent de după înlăturarea mareșalului Antonescu. Mulți dintre francmasoni s-au dovedit fideli noilor realități sociale și politice din România, reorientându-se și confirmându-și utilitatea noii puteri. Comuniștii doreau controlul total al activității lor în interesul propriu, încercând să le valorifice astfel solidaritatea universală.

Țara a fost deci aservita rușilor prin celebrele tratate de la Moscova și Yalta, dar Dr. Petru Groza a menținut autorizația de funcționare pentru o Francmas. Ț. care renăște din propria cenușă. Induși într-o gravă eroare, mulți FF. Ț. își fac vise de glorie, iar comuniștii socotesc acum la indicațiile "tătucului" I. V. Stalin că se cere o politică provizorie de menajare a Ordinului. Însă guvernul de la București solicita AAtel. Ț. active să comunice oficial rapoarte amănunțite după fiecare ședință, pretenții care erau

binețles absurde. Au existat în epocă și membrii ai Partidului care nu doreau să distrugă Francmas. : datorită legăturilor perene pe care aceasta le păstra cu Vestul Europei. Comuniștii progresiști au reușit abil să se strecoare în LL. :, deși întreaga lor conduită demonstra că nu aveau nimic comun cu lucrările acestora, jucând în continuare cartea compromiterii organizației.

Cu toată reticența Supremelor Consilii occidentale, un grup de entuziaști naivi în frunte cu Micael Noradunghian și George Grigoriu au redeșteptat o Mare Loja Națională Româna în Septembrie 1944, care însă nu va mai primi nici o recunoaștere. Francmas. : reînvie printr-o scurtă dar promițătoare trezire și în luna Decembrie a aceluiași an a fost reconstituit Sup. : Cons. :, format pe atunci din: Constantin Bellu, Paul Brătășanu, Alexandru Polizu, Gheorghe Kintescu, George Grigoriu, Isaac Grassiani, Erast Peretz, Liviu Ciuley, Preda Fundățeanu, Mircea Ciupercescu, Nubar Bohceli, Serope Bohceli, Constantin Pomponiu, Alexandru Bilciurescu, Alfred Cerchez, Dimitrie Sturdza, Cociu, Christoloveanu ș.a.. Întrucât Pangal se afla în străinătate, primit cu mari onoruri de «Suprême Conseil de France 1804» și «Grande Loge de France 1894», Noradunghian a fost ales în mod regulat Suveran Mare Comandor Ad-Interim până în 1948 (astfel intrând fără voie într-un conflict tacit cu exilatul Pangal), Constantin Bellu- Locotenent Mare Comandor, Erast Peretz - Mare Secretar General, Isaac Grassiani - Mare Tezaurar, Preda Fundățeanu - Mare Prior, Mircea Ciupercescu - Mare Supraveghetor și George Grigoriu - Mare Orator.

Anii 1945-1948 reprezintă epoca intensei colaborări dintre Francmas. : și regimul proletar, când un număr masiv de comuniști sunt inițiați iar masoni de rang înalt ca fizicianul Horia Hulubei sau scriitorii Mihail Sadoveanu, Mihai Ralea, N. D. Cocea sau Victor Eftimiu cooperează activ cu autoritățile. În iunie 1948, FF. : masoni sunt întrebați oficial când vor intra în "concediu" pentru a putea participa la muncă patriotică de reconstrucție a țării, perspectivă care i-a speriat de moarte și o parte din ei pleacă în străinătate, cu documente și arhive. În August 1948, scriitorul N. D. Cocea îl sfătuiește fratern pe Noradunghian să închidă toate LL. : și AAtel. : superioare, ceea ce a și făcut realizând pericolul la care se expuneau, iar până în 1953 nici o măsură punitivă nu a fost luată de comuniști contra francmasonilor.

Însă Partidul Comunist începuse să nutrească dorința ca Francmas. : să se dizolve singură pe modelul carlist (!), dar membrii Sup. : Cons. : erau speriați de faptul că urmau să fie arestați și condamnați.

După 1945, în fruntea Siguranței Statului-S.S.I. a venit F. : Lucian Stupineanu, care nu a putut lua nici un fel de măsuri punitive împotriva FF. : săi. El este și cel care a luat arhivele Ordinului Scoțian, salvându-le astfel de la o iminentă distrugere. Măsurile represive îndreptate împotriva Francmas. : au fost adoptate în mod gradual după 30 August 1948, odată cu înființarea Securității Poporului-D.G.S.P. . Francmasonii se înscriau oricum în recomandările, sarcinile și ordinele transmise, unde se specifică clar că trebuie urmărite îndeaproape acele persoane care au fost membre ale partidelor politice reacționare, frecventează bibliotecile, concertele și reprezentațiile teatrale sau au diverse relații cu statele imperialiste. Lupta împotriva Ordinului se plasa inițial în contextul lichidării moștenirii burgheze, apoi a agenților imperialismului și ai sionismului.

La 18 iunie 1948, guvernul ia decizia de a închide toate LL. :, pe care le socotea

organizații burghezo-moșierești, cosmopolite și antipatriotice unde se criticau autoritățile și se lua poziție față de gravele abuzuri comise de acestea. În ciuda încercărilor discrete de a împăca Francmas. Ț. cu Partidul, comuniștii nu puteau tolera o organizație necontrolată de ei, iar după arestarea multor francmasoni cunoscuți sau descoperiți datorită listelor întocmite în trecut de legionari comuniștii au decis practic desființarea Ordinului în România. Faptul că francmasonii puteau fi de orice convingere politică, fără discriminări, «lăsând politica la poarta Templului» și păstrând pentru adversari stimă și respect, nu era deloc compatibil cu «lupta de clasă».

Primăvara Francmas. Ț. române a fost scurtă și la Marele Secretariat s-a primit celebra circulară a Ministerului de Interne prin care se cerea «închiderea provizorie a lojilor pentru a permite membrilor săi să-și îndeplinească obligațiile lor cetățenești în cadrul brigăzilor de muncă de interes obștesc». În vara aceluiași an, i-a revenit sarcina lui Micael Noradunghian de a trata cu statul comunist predarea bunurilor și a arhivei Ordinului, păstrată atunci la sediul din str. Săringar nr. 12. Au urmat ani de persecuție pentru liderii Frației iar Noradunghian, bătrân, paralizat și suferind grav de inimă încetează din viață la 27 Februarie 1951, fiind înmormântat în Cimitirul Armenesc din București (Sos. Pantelimon Nr. 90, Sector 2), unde pe piatra să funerară se pot desluși ușor însemne masonice și următorul text: „Prea Puternic Suveran Mare Comandor al Supremului Consiliu de gradul 33 și ultim al României”.

Rămași fără protectori externi, majoritatea masonilor din «grupul Pangal» și-au pregătit exodul spre Franța. Pentru ca fusese distins cu Ordinul național «Légion d'Honneur» în grad de Cavaler, familia lui Pangal a primit o pensie viageră din partea statului francez, semn al prețuirii deosebite de care s-a bucurat la Paris fostul Suveran Mare Comandor, dar acest venit nu se poate compara nici pe departe cu fabuloasele onoruri cu care a fost copleșit Sadoveanu, pe care noi continuăm să-l considerăm unul dintre autorii morali ai scoaterii României din zona de interes a lumii libere.

Micael Noradunghian, Mircea Ciupercescu și alți lideri marcanți s-au aflat tot timpul sub supravegherea serviciilor de informații, schimbarea începută în anul 1949 culminând cu arestarea întregii conduceri a Sup. Ț. Cons. Ț. în frunte cu Ing. Constantin Bellu. Cu această ocazie, a fost confiscată și o parte a arhivelor și s-a reușit înspăimântarea tuturor FF. Ț. din țară rămași încă în libertate, într-o măsură suficient de mare încât să nu-și mai reia lucrările. Specific epocii, condamnarea lor a fost mascată sub diverse acuzații, iar până la grațierea generală din 16 Iunie 1964 mulți au murit fie în detenție, fie în timpul anchetelor, vinovați de „uneltire contra ordinii sociale”.

După decesul lui Noradunghian, în aprilie 1951 Constantin Bellu, Mihail Arșăreanu, Vladimir Leonida, Cristea Atanasiu, Scarlat Rădulescu, Radu Racoviceanu și Spiru Vretos hotărâsc reconstituirea Sup. Ț. Cons. Ț. și alegerea lui Bellu în funcția de Suveran Mare Comandor. Brusca securitatea identifică în Francmasonerie un "dușman al poporului" și în consecință procedează la reținerea membrilor pentru «activitate de trădare și spionaj desfășurată pe teritoriul R.P.R. în cadrul Francmasonerie și în favoarea statelor imperialiste, precum și pentru crimă de amenințare a păcii popoarelor». Aservita puterii comuniste, justiția a condamnat prin sentința nr. 1270/19 Noiembrie 1953 dată de Tribunalul Militar București pe cei «17 masoni cu grade superioare la pedepse cuprinse între 2 ani de închisoare și muncă silnică pe viață», "adaptate" pozițiilor ocupate de aceștia în ierarhia masonică.

O parte dintre demnitarii Sup. . Cons. . înfruntaseră tratamentul inuman al închisorilor comuniste, unii dintre ei trecând la Orientul Etern în detenție (Paul Brătășanu, George Grigoriu și Ilie Semo), iar alții imediat după punerea în libertate, însă suferințele acestora nu au fost zadarnice. În exilul din Franța, care i-a primit cu brațele deschise, masonii români obligați să se refugieze au vegheat din "rue Puteaux nr. 8" ca principiile Ordinului nostru să fie transmise mai departe, formând "Grupul de la Paris" pentru a păstra vie lumina Francmasoneriei regulate de R. .S. .A. .A. . prin reconstituirea LL. . românești.

Toate basmele promovate în mass-media de bulgarul Marcel Schapira pe parcursul ultimilor ani ai vieții, în care și-a descris viziunea sa personală asupra reorganizării Sup. . Cons. . în exil, schimbând cu prea mare ușurință "tabăra" alături de Charles Riandey și tulburând peisajul masonic, ne sunt total străine și de aceea noi le considerăm irelevante pentru titlul acestei lucrări. Capacitățile și nevoile bătrâneții l-au făcut vulnerabil, în ultimii ani ai vieții conducându-l spre asocieri nedorite.

Potrivit rechizitoriului secției Parchetului Militar, FF. . au fost acuzați oficial că au procurat și transmis «informațiuni privind securitatea statului, mobilizarea economiei naționale și apărarea teritorială a R.P.R. agenților unor puteri străine, în scopul de a submina regimul nostru de democrație populară, complicitate la crimă de înaltă trădare, delict de uneltire împotriva ordinii sociale, delict de instigare publică.» Conform dosarului de anchetă, masoni de frunte au avut întâlniri prin care au decis sprijinirea cu bani a organizației anticomuniste "Sumanele Negre" și aducerea în țară a regelui Carol al II-lea, în locul lui Mihai.

«Această organizație sprijinită și îndrumată de imperialiști urmărea răsturnarea în mod violent a regimului democrat prin acțiuni teroriste și readucerea fostului rege Carol al II-lea», se arată în actul de acuzare. Pentru a ascunde activitatea de spionaj, membrii Sup. . Cons. . ar fi acceptat în LL. . pe care le conduceau diplomați străini. Bătuți crunt în sălile de anchetă, cei 17 "au recunoscut" chipurile legăturile cu diplomații străini și au oferit detalii privind organizarea Francmas. . din România. Astfel, Constantin Bellu a făcut declarații complete privind introducerea unui diplomat american, Anderson - "adus și inițiat în loja condusă de Arțăreanu Mihai". El a recunoscut că a furnizat informații importante serviciilor secrete ale S.U.A., membrilor Legației și misiunii militare americane. «Am preconizat constituirea unei Uniuni Sud-Est Mediteraneene, care să unească statele balcanice și cele din sud-estul mediteranean prin masonerie, urmând ca această Uniune să fie pusă sub egida S.U.A.», a explicat Bellu planurile făcute în perioada 1937-1945. Scopul mărturisit era acela de a feri România de Armata Roșie. Pentru a se ajunge la reușita acestei operațiuni, el a luat legătura cu masoni din Balcani, nominalizând o serie de FF. . turci. Marele Prior, Preda Fundățeanu, a declarat sub anchetă că la unele ședințe la care a participat s-a «discutat despre ideea readucerii fostului rege Carol al II-lea în țară în locul lui Mihai. Pentru atingerea acestui scop s-a pus în discuție ajutorarea unor organizații secrete, care aveau să se ocupe de problemă. Cu această ocazie s-a mai discutat și despre revenirea lui Ioan Pangal, ca șef al masoneriei române». Potrivit unor declarații din dosar, Pangal, care reușise să fugă din România i-a ordonat în 1937 succesorului său, Micael Noradunghian, să închidă LL. . de frica legionarilor. De altfel, Bellu a arătat anchetatorilor că Jean Pangal l-a slujit cu devotament pe Carol al II-lea și la sugestia acestuia a conferit gradul

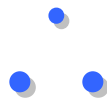
al 33-lea unor colaboratorilor apropiați regelui: Constantin Angelescu, Alexandru Vaida Voievod, Octavian Goga, Viorel Talea și Pantelimon Halippa.

Odată cu preluarea puterii politice, Ceaușescu va promulga legea care aducea grațierea tuturor deținuților politici închiși în trecut, printre care se aflau și destui francmasoni, care au adoptat ulterior o poziție de expectativă și izolare, evitând a mai veni în contact cu FF. din teama de a nu atrage atenția organelor.

După mai mult de o jumătate de secol de la celebrul proces al "lotului masonic", magistrații au luat în discuție anularea condamnărilor. La cererea urmașilor lui Paul Brătășanu, Tribunalul Militar București a admis cererea de revizuire a sentinței de condamnare politică pentru spionaj în favoarea S.U.A. și a Regatului Unit.

Ne oprim aici incursiunea noastră prin istoria Francmas. române, cu speranța vie că va fi continuată de cei care ne vor urma... Supusă în trecut unui regim degradant și pustiitor, România se străduiește încă să-și recupereze identitatea națională și imaginea corectă pe care o merita cu prisosință în conștiința europeană.

Chiar și prin demonizarea și falsificarea trecutului nostru, o societate cândva secretă, astăzi discretă care a avut pe Coloane cele mai reprezentative figuri ale istoriei moderne, o societate care a militat prin solidaritate frățească pentru a obține libertatea țării nu poate fi niciodată primejdioasă pentru sănătatea morală a acestui popor urgisit.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Anton Fabian, *Biserica și Masoneria*, Ed. Paralela 45, 2007;
Arhivele Naționale Centrale - Fond Francmasoneria Română;
Beresniak Daniel - *Francmasoneria în Europa de Est*, Ed. Nemira, 1992;
Bruja Radu, *Carol al II-lea și partidul unic: Frontul Renașterii Naționale*, Ed. Junimea, 2006;
Bucur Bogdan, Jean Pangal. *Documente inedite. 1932-1942*, Ed. Rao, 2016;
Caietele C.N.S.A.S., București, 2008;
Comănescu Radu, Dobrescu Emilian - *Istoria Francmasoneriei Universale (926-1960)*, Ed. Tempus, 1992;
Colecția Revistei "Ararat";
Dănac Viorel, *Francmasoneria. Așa cum a fost*, Ed. Paco, 2014;
Dobrescu Emilian, *Ilustrii francmasoni*, Ed. Nemira, 1999;
Dogaru Bogdan, Ioan Pangal, *Carol al II-lea și serviciile secrete (1928-1938)*, Ed. ATEC, 2016;
Fandarac Marcel, *Francmasoneria și clasa politică*, Ed. Corrida, 2000;
Hrenciuc Daniel, *Francmasoneria în România*, Ed. Mega, 2016;
Lăzărescu Dan-Amedeo, *Masoneria română*, Ed. Nestor, 2010;
Neagu Gheorghe, Marcel Schapira, *Francmasoneria și Securitatea*, Supliment Oglinda literară, 2012;
Nestorescu-Bălcești Horia, *Ordinul Masonic Român*, Ed. Șansa, 1993;
Nestorescu-Bălcești Horia, *Enciclopedia ilustrată a Francmasoneriei din România*, Ed. Phobos, 2005;
Solomovici Teșu, *România masonică*, Ed. Teșu, 2012;
Stoenescu Alex Mihai, *Istoria Masoneriei Moderne*, Ed. Rao, 2015